

Verslag leeskring 17 februari 2023: **De avond is ongemak** - Marieke Lucas Rijnveld

Marieke Lucas Rijnveld, ondertussen laat ze zich Lucas Rijnveld noemen, is een Nederlandse schrijver en dichter die met *De avond is ongemak* (2018) uitzonderlijk veel lof oogstte. Het boek werd in 39 landen vertaald en met de Engelse vertaling *The discomfort of Evening* werd ze bekroond met de International Booker Prize 2020! De volgende roman *Mijn lieve gunsteling* (2020) stond op de shortlist Van de Libris Literatuur prijs en werd onderscheiden met de F. Bordewijk prijs 2021 en de Boon prijs voor Literatuur. Ook zijn poëziebundels kregen belangrijke prijzen. Dat een nog zo jonge schrijver, hij is geboren in 1991, al zoveel belangrijke prijzen in de wacht heeft gesleept, moet wel getuigen van een uitzonderlijk schrijftalent.

De avond is ongemak is het verhaal van een gereformeerd boerengezin dat getroffen wordt door de dood van een van de vier kinderen in het jaar 2000. De lezer volgt het gezin door de ogen van de ik-figuur, de tienjarige dochter Jas. Ze wordt zo genoemd omdat ze sinds de dood van haar broer Matthies haar jas niet meer uitdoet. Nooit wordt haar echte naam vermeld in het verhaal. Vader en moeder blijven gevangen in hun verdriet om hun verdronken zoon en de overblijvende drie kinderen, Obbe, Jas en Hanna, worden nauwelijks opgemerkt. Troost en liefde wordt hen niet gegeven. De ouders ontnemen de kinderen ook de kans om te rouwen: over de dode broer wordt niet meer gesproken. Er mag ook niet meer gelachen worden en er mag niets leuks meer gebeuren. De ouders zien niet hoe de kinderen geleidelijk ontsporen: de dood fascineert hen en tegelijkertijd zijn ze bang om hun ouders te verliezen. Ze brengen offers om de dood op een afstand te houden. Obbe wordt heel gemeen en mishandelt en doodt dieren, Jas doet eraan mee. Er zijn ook de seksuele spelletjes.

Aan psychologische begeleiding wordt niet gedaan in deze gereformeerde geloofsgemeenschap. Hun geloof moet voldoende steun bieden. Regelmatig worden dan ook Bijbelcitaten gebruikt. Over gevoelens wordt niet gesproken. Als de ouderlingen van de geloofsgemeenschap langskomen wordt hen en

enkel gevraagd naar de zuiverheid van hun levenswandel of welk Bijbelgedeelte ze het beste kennen. De veearts die soms langskomt, is de enige die aan Jas vraagt hoe het nu met haar gaat. Al komen er uiteindelijk vanuit de gemeenschap wel opmerkingen over het eigenaardige gedrag van de kinderen. De ouders maken ruzie om wiens schuld het is dat het niet goed gaat met de kinderen. Jas vreest dat haar ouders zullen weglopen. Vader zegt dat hij haar jas de volgende dag zal uitdoen. Maar als ze die uitdoet, denkt Jas ziek te worden en zo haar ouders veel verdriet te doen. Ze besluit haar dode broer te vervoegen en sluit zichzelf op in de diepvrieskast. "Ik kom eraan, lieve Matthies"

Ongelooflijk hoe de schrijver het gevoel van verlatenheid en verdriet van dit gezin weet op te roepen in zo een beeldrijke, poëtische en soms ruwe taal. Elk detail is zo zorgvuldig weergegeven, de gedachten worden associatief verbonden in de kindwereld van Jas. Intuïtief voelt ze de pijn en het verdriet van de familie en beschrijft ze die zonder volwassen analyses te maken. De schrijver houdt dat consequent vol. De fantasie van Jas is groot. Zo denkt ze dat moeder Joden verbergt in de kelder. De dood is alomtegenwoordig: heel pakkend beschreven is ook de beschrijving van de koeien die gedood en geruimd worden want er is MKZ. De aanwezigen op de leeskring waren unaniem: De schrijver hanteert de taal virtuoos, een taal om jaloers op te zijn. Sommigen herkenden het geslotene van de boerengemeenschap die niet spreekt over gevoelens. In deze gereformeerde geloofsgemeenschap is dat ook sterk aanwezig. Wat betekent de titel? In het boek zelf wordt er een keer naar ongemak verwezen: 'Volgens de dominee is ongemak goed. In ongemak zijn we echt.' Vrij mysterieus die uitspraak. Iemand op de leeskring opperde de idee dat 's avonds, na de drukte van de dag, de gedachten komen en de onrust, het ongemak.

Het was een boeiende leeskring die nog beklonken werd met een drankje en een goede babbel achteraf.

S.V.